

SXEDIO.793

12.8.1964: Ο ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ ΣΕ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ Ε.Φ. ΣΤΗ ΜΑΝΣΟΥΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΟΤΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΕΙΤΟ ΚΑΘΕ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΟΥ ΑΝΕΛΑΒΑΝ ΟΙ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ.

Στις **12** Αυγούστου, και πριν καλά, καλά καταλαγιάσουν οι συγκρούσεις στην Τηλλυρία, ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης κλήθηκε στη Βουλή για να ενημερώσει το Σώμα.

Στην ομιλία του ο Γιωρκάτζης αναφέρθηκε στις πληροφορίες που είχαν οι Υπηρεσίες του για τα σχέδια των Τούρκων και δικαιολόγησε κάθε ενέργεια που είχε αναληφθεί συμφωνώντας απόλυτα με τον Αρχηγό της ΑΣΔΑΚ και πρώην αρχηγό του στην ΕΟΚΑ, Στρατηγό Γεώργιο Γρίβα- Διγενή, αφήνοντας σαφώς να εννοηθεί ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση διαφωνούσαμε την πολιτική που ακολουθούσε η ελληνική Κυβέρνηση γύρω από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις.

Είπε ότι οι Τούρκοι είχαν μεταφέρει στην περιοχή Μανσούρας-Κοκκίνων μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις από την Τουρκία και οπλισμό και πρόσθεσε χαρακτηριστικά:

"Το τουρκικό προγεφύρωμα είχε τη δυνατότητα να αποκόψει ολόκληρη την περιοχή και ενούμενο με την περιοχή Λιμνίτη μέχρι τη Λεύκα έθετε υπό τον έλεγχο των Τουρκοκυπρίων περιοχή **200** τετραγωνικών χιλιομέτρων. Στην περιοχή αυτή θα μπορούσε ανενόχλητη η τουρκική Κυβέρνηση να αποβιβάσει σημαντικές δυνάμεις, οι οποίες θα διενεργούσαν επίθεση στην περιοχή Ξερού- Μόρφου κι' από εκεί προς Κιόνελη, για την επιβολή του σχεδίου διχοτόμησης".

Ανέφερε ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης ενημερώνοντας τους βουλευτές:

"Οι Τούρκοι τρομοκράτες, με τη συνεργασία και έμπρακτη βοήθεια της Τουρκικής Κυβέρνησης δημιούργησαν στην περιοχή Μανσούρας- Κοκκίνων,

ισχυρό στρατιωτικό προγεφύρωμα, του οποίου ο πρώτος αντικειμενικός σκοπός ήταν η εξασφάλιση τόπου απόβασης τουρκικού στρατού κι ο δεύτερος, η δημιουργία ελεγχόμενης από τους Τούρκους περιοχής, για να αποτελέσει αυτή τουρκικό καντόνιο.

Από τον παρελθόντα Μάρτιο, κάθε εβδομάδα τουρκικά πλοίαρια προσήγγιζαν το λιμενίσκο Μανσούρας και αποβίβαζαν Τούρκους ατάκτους, άρτια εκπαιδευμένους και εξοπλισμένους με όλμους, πολυβόλα, μπαζούκας κλπ για να ενισχύσουν και να επανδρώσουν το προγεφύρωμα.

Στις **28** Ιουνίου η Ειρηνευτική Δύναμη στην Κύπρο, παραδέχθηκε την προσέγγιση πλοίων από την Τουρκία ως και την εκφόρτωση ανδρών και πολεμικού υλικού.

Όπως είναι γνωστό έξη αιχμάλωτοι Τούρκοι που συνελήφθησαν από τις Δυνάμεις Ασφαλείας στις **14** Ιουλίου, **1964**, παραδέχθηκαν ότι εισήλθαν στην Κύπρο από την περιοχή Μανσούρας.

Οι άτακτοι, που προέρχονταν από την Τουρκία, δημιουργούνταν σε ομάδες από δέκα άνδρες και αποστέλλονταν σε διάφορα υψώματα στρατηγικής σημασίας, ίδρυσαν φυλάκια και προετοίμαζαν ισχυρά οχυρωματικά έργα.

Με την αύξηση των αριθμών των ατάκτων από την Τουρκία, όπως και του οπλισμού που εισήχθη στην περιοχή συστηματικά και μεθοδικά, οι Τούρκοι επεξέτειναν την περιοχή που είχαν υπό τον έλεγχο τους.

Η περιοχή Μανσούρας-Κοκκίνων, χρησιμοποιείτο επίσης από την Τουρκική Κυβέρνηση και τους Τουρκοκυπρίους στασιαστές σαν χώρος συγκέντρωσης πολεμικού υλικού, το οποίο μεταφερόταν σε άλλες περιοχές της νήσου.

Δεν είναι ανάγκη να απασχολήσω τη Βουλή αναφερόμενος στην υπόθεση Μάρλεϋ, η οποία αποκάλυψε ότι οι Τουρκοκύπριοι της περιοχής χρησιμοποίησαν Άγγλους στρατιώτες, επί πληρωμή, για να μεταφέρουν με τα αυτοκίνητα τους στρατιωτικό υλικό, που

εισήχθη από την Τουρκία, στην περιοχή αυτή.

Στις **10 Ιουλίου του 1964**, οι Τούρκοι προώθησαν τις θέσεις τους και εγκατέστησαν ισχυρή δύναμη στο ύψωμα Λωρόβουνος, το οποίο δεσπόζει ολόκληρης της περιοχής και το οποίο κανένας δεν κατείχε προηγουμένως.

Η προώθηση των Τούρκων στο ύψωμα αυτό έθετε σε κίνδυνο το δρόμο Σταυρού Ψώκας- Πηγαϊνιών, ο οποίος χρησιμοποιείτο για την επικοινωνία με την Πόλη Χρυσοχούς, λόγω του ότι η κεντρική αρτηρία συγκοινωνίας διερχόταν μέσω Μανσούρας- Κοκκίνων και ήταν αποκλεισμένη για τους Ελληνοκυπρίους.

Στις **10 Ιουλίου του 1964** ο Διοικητής της Εθνικής Φρουράς απηύθυνε επιστολή προς το Στρατηγό Τιμάγια, με την οποία τον πληροφορούσε ότι Τουρκοκύπριοι στασιαστές κατέλαβαν το ύψωμα **P.343** μέχρι **685**, δηλαδή το ύψωμα που επονομάζεται Λωρόβουνος.

Ο Διοικητής της Εθνικής Φρουράς με την επιστολή του ζητούσε όπως η Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών επέμβει και διατάξει τους Τούρκους να το εγκαταλείψουν και όπως κατεδαφίσουν τα οχυρωματικά έργα, τα οποία κατασκεύαζαν.

Επειδή ο Αρχηγός της Εθνικής Φρουράς δεν πήρε απάντηση στην επιστολή του προς το Στρατηγό Τιμάγια, στις **22 Ιουλίου 1964**, απηύθυνα επιστολή στο Διοικητή της Ειρηνευτικής Δύναμης με την οποία τον πληροφορούσα ότι οι Τούρκοι όχι μόνο δεν είχαν αποσυρθεί, αλλά ότι εξακολουθούσαν συστηματικώς και πυρετωδώς να επεκτείνουν τα οχυρωματικά τους έργα.

Στην επιστολή μου προειδοποίησα το Στρατηγό Τιμάγια ότι σε περίπτωση κατά την οποία η Διεθνής Δύναμη δεν θα λάμβανε μέτρα για την εκκαθάριση των οχυρωματικών έργων, εν όψει της συστηματικής προέκτασης του προγεφυρώματος από τους Τούρκους, θα ήμουν υποχρεωμένος να διατάξω τις δυνάμεις του κράτους να πάρουν τα αναγκαία μέτρα.

Στις **24 Ιουλίου 1964** ο Στρατηγός Τιμάγια με πληροφόρησε ότι δεν προτίθετο να αναλάβει δράση

διότι αυτό θα είχε δυσμενή επίπτωση στο γενικότερο σχέδιο για ειρήνευση στην περιοχή, το οποίο πρόβλεπε ότι όλοι οι ένοπλοι στην περιοχή αυτή θα έπρεπε να διαταχθούν να περιορισθούν στα χωριά τους.

Την 1η Αυγούστου απεστάλη στην περιοχή ένα Τάγμα Εθνοφρουρών, το οποίο πήρε θέσεις γύρω από την περιοχή για να παρεμποδίσει την προέκταση των Τούρκων. Δυτικά του Λωρόβουνου βρισκόταν το ύψωμα "Ακόνι", το οποίο διασπάζει της κορυφογραμμής Αγίου Θεοδώρου- Μοσφιλιού. Στο ύψωμα αυτό η Ειρηνευτική Δύναμη είχε εγκαταστήσει φυλάκιο.

Το βράδυ της 5ης Αυγούστου 1964 η Ειρηνευτική Δύναμη εγκατέλειψε το ύψωμα "Ακόνι" κι ο Ταγματάρχης της Εθνικής Φρουράς το κατέλαβε για να αποκλείσει περαιτέρω προώθηση των Τούρκων.

Κατά τις πρωϊνές ώρες της 6ης Αυγούστου 1964 οι Τούρκοι άρχισαν να βάλλουν εναντίον των θέσεων του Τάγματος με πυροβόλα και όλμους. Οι δυνάμεις μας ανταπέδωσαν το πυρ.

Κατά την ανταλλαγή πυρών, ο Ταγματάρχης που ήταν επικεφαλής των σωμάτων της Εθνικής Φρουράς, ζήτησε από το Σουηδό Ταγματάρχη της Ειρηνευτικής Δύναμης να επέμβει για την κατάπαυση του πυρός.

Αυτός όμως αρνήθηκε κι απέσυρε τις δυνάμεις του.

Κατά τη 14ην ώρα της ίδιας ημέρας οι τούρκοι υποστηριζόμενοι από όλμους και πολυβόλα, άρχισαν να κινούνται για κατάληψη της τοποθεσίας "Ακόνι".

Οι δυνάμεις μας κράτησαν τις θέσεις τους και ανάγκασαν τους Τούρκους να εγκαταλείψουν την προέλαση τους.

Την επομένη ημέρα οι Τούρκοι εξαπέλυσαν νέα επίθεση εναντίον Τμήματος της Εθνικής Φρουράς, το οποίο κατείχε την τοποθεσία "Ακόνι".

Στις 7 Αυγούστου άρχισε η δική μας επίθεση με κύριο αντιμειμενικό σκοπό την κατάληψη του "Λωρόβουνου". Οι Τούρκοι αντέταξαν ισχυρά πυρά και υπεστηρίζονταν με όλμους, ταυτόχρονα δε έβαλλαν από

τη Μανσούρα εναντίον του χωριού Μοσφίλι.

Κατά τη νύκτα της 7ης Αυγούστου οι δυνάμεις μας προωθήθηκαν και καταλήφθηκε το ύψωμα Μάλη πάνω και βορειανατολικά της Μανσούρας.

Στις 8 Αυγούστου κατά τις πρωϊνές ώρες καταλήφθηκε η τοποθεσία Λωρόβουνος, η οποία, όπως ανέφερα, ήταν αντικειμενικός σκοπός της επιχείρησης.

Παρά το γεγονός ότι οι Τούρκοι τράπηκαν σε άτακτη φυγή από την τοποθεσία Λωρόβουνος, εν τούτοις Τουρκικές εφεδρικές δυνάμεις εξακολουθούσαν να βάλουν από άλλα σημεία και υψώματα.

Ετσι οι δυνάμεις μας διατάχθηκαν να προελάσουν πέραν της τοποθεσίας του Λωρόβουνου προς εκκαθάριση της περιοχής. Οι δυνάμεις μας κατέλαβαν την Μανσούρα και εξανάγκασαν τους Τούρκους να αποσυρθούν.

Η μάχη για την κατάληψη του Λωρόβουνου υπήρξε σκληρή κι η εκπόρθηση του οχυρού αυτού από τους Εθνοφρουρούς αποτελούσε κατόρθωμα για το οποίο πρέπει να είμαστε περήφανοι.

Ο Λωρόβουνος είχε οχυρωθεί άρτια από τους Τούρκους, οι οποίοι έβαλλαν, από καλά οργανωμένες θέσεις, που κατασκευάστηκαν με μπειτόν αρμέ.

Επιπρόσθετα το ύψος της τοποθεσίας και η φύση του εδάφους ήταν τέτοια, ώστε να παρέχει κάθε πλεονέκτημα στον αμυνόμενο και κάθε δυσχέρεια στον επιτιθέμενο.

Παρ' όλ' αυτά οι Εθνοφρουροί της Κύπρου, με απaráμιλλο θάρρος, πειθαρχία και με εξαίρετη συντονισμένη στρατιωτική ενέργεια κατέλαβαν το τουρκικό οχυρό και υποχρέωσαν τους Τούρκους να τραπούν σε άτακτη φυγή και να εγκαταλείψουν σωρεία όπλων, πολυβόλων, όλμων και άλλο πολεμικό υλικό.

Είναι άξια κάθε εξάρσεως η ικανότητα και το θάρρος των αξιωματικών και οπλιτών που πήραν μέρος στην επιχείρηση αυτή όπως και των άλλων εθνοφρουρών, οι οποίοι έδρασαν παράλληλα στη γύρω περιοχή.

Στις 8 Αυγούστου και ώρα 16.15, ενώ οι Τούρκοι ήσαν έτοιμοι να παραδοθούν άρχισε η επέμβαση της τουρκικής αεροπορίας.

Περί τα 30 αεροπλάνα τύπου ΕΦ-100, αμερικανικής προέλευσης, που δόθηκαν στην Τουρκία ως μέλος του ΝΑΤΟ, ενήργησαν περί τας 50 εξορμήσεις και χρησιμοποίησαν ροκέτες και πολυβόλα.

Επετέθησαν εναντίον προκεχωρημένων θέσεων μας με προφανή σκοπό να εξαναγκάσουν τις δυνάμεις μας να εγκαταλείψουν τις θέσεις τους για να δώσουν την ευκαιρία στους Τούρκους να ανασυνταχθούν και να διενεργήσουν αντεπίθεση.

Οι δικές μας δυνάμεις, παρά το γεγονός ότι για πρώτη φορά δοκίμαζαν πυρά από αεροπορική επίθεση, παρέμειναν σταθεροί κι ακλόνητοι στις θέσεις τους, τις οποίες εξακολουθούν να κατέχουν μέχρι στιγμής.

Οι Τούρκοι αεροπόροι αποδείχθηκαν ανίκανοι να κτυπήσουν συγκεκριμένους στρατιωτικούς στόχους.

Ετσι, ενώ επανειλημμένα έβαλλαν εναντίον πυροβολαρχίας, η οποία είναι στην περιοχή, δεν κατόρθωσαν να επιφέρουν ζημιές σ αυτή.

Συγκεκριμένα αναφέρω επεισόδιο, το οποίο διαπίστωσα με τα δικά μου μάτια. Ενώ βρισκόμουν με το Στρατηγό Γεώργιο Γρίβα στην τοποθεσία της μάχης, είδα τα τουρκικά αεροσκάφη επανειλημμένα να προσπαθούν να κτυπήσουν τρία κυπριακά τεθωρακισμένα, αλλά απέτυχαν.

Οι δικές μας στρατιωτικές απώλειες από τις τουρκικές επιθέσεις στις προκεχωρημένες θέσεις μας υπήρξαν μηδαμινές.

Κατά την πρώτη ημέρα των αεροπορικών επιθέσεων ένα από τα εχθρικά αεροπλάνα καταρρίφθηκε κι ο πιλότος αιχμαλωτίστηκε. Το αεροπλάνο ανήκε στην 112 Μοίρα Διώξεως βομβαρδιστικών, της οποίας η βάση βρίσκεται στο αεροδρόμιο του Εσκή Σεχίρ.

Η 112η Μοίρα ανήκει στο ΝΑΤΟ κι επομένως διαπιστώνεται ότι η Τουρκία χρησιμοποίησε αεροπλάνα του ΝΑΤΟ, με οπλισμό του ΝΑΤΟ, για να

κτυπήσει την Κύπρο.

Ο Τούρκος αεροπόρος υπέκυψε στα τραύματά του.

Πριν όμως υποκύψει κατέθεσε ότι πολυβόλησε χωριά και γυναικόπαιδα έπειτα από διαταγές.

Την επομένη το πρωί, δηλαδή στις **9 Αυγούστου 1964**, η τουρκική αεροπορία διενήργησε νέες επιθέσεις.

Το βάρος της τουρκικής επίθεσης στράφηκε εναντίον του άμαχου πληθυσμού, εναντίον του οποίου με πρωτοφανή βαρβαρότητα οι Τούρκοι χρησιμοποίησαν ροκέττες, πολυβόλα και εμπρηστικές αμερικανικές βόμβες ναπάλμ.

Η τουρκική αεροπορία, άνανδρα κτύπησε την Πόλη της Χρυσοχούς, τα χωριά Γιαλιά, Λίμνη και Πωμός.

Τη **13η** ώρα της ίδιας ημέρας η τουρκική αεροπορία επετέθη εναντίον άμαχου πληθυσμού στα χωριά Πύργος και Γουδί.

Αποκορύφωμα της βαρβαρότητας υπήρξε ο βομβαρδισμός κινητού νοσοκομείου κοντά στον Παχύαμμο, παρ' όλον ότι εφερε τα διακριτικά σημεία του Ερυθρού Σταυρού.

Κατά την επίθεση αυτή φονεύθηκε ο γιατρός της μονάδας, πέντε νοσοκόμοι κι έξη νοσηλεύόμενοι τραυματίες.

Επίσης οι Τούρκοι κτύπησαν σχολεία και κατέστρεψαν εκκλησίες.

Κατά τη διάρκεια της **9ης** Αυγούστου η τουρκική αεροπορία χρησιμοποίησε στις επιθέσεις της εναντίον της Κύπρου **64** αεροπλάνα τύπου Εφ-100 που ανήκουν στις δυνάμεις του ΝΑΤΟ.

Το βράδυ της **9ης** Αυγούστου, κατά την **11ην** μ.μ. ώρα, παρά το ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών, τουρκικά σκάφη ενήργησαν απόβαση ατάκτων ως και εκφόρτωση πολεμικού υλικού στα Κόκκινα.

Τη **10η** Αυγούστου, κατά τις πρωϊνές ώρες, κατά παράβαση του ψηφίσματος των Ηνωμένων Εθνών, η τουρκική αεροπορία επετέθη εκαντίον της Πόλης Χρυσοχούς, την ο-οποία κι έπληξε με πολυβόλα.

Κατά τη διάρκεια της ίδιας ημέρας, η τουρκική

αεροπορία εξακολούθησε να παραβιάζει τον Κυπριακό εναέριο χώρο κι εκτελούσε αναγνωριστικές πτήσεις.

Οι τουρκικές αναγνωριστικές πτήσεις, οι οποίες συνεχίζονται μέχρι σήμερα, γίνονται πάνω από την περιοχή Ξερού- Τηλλυρίας- Μόρφου- Ριζοκαρπάσου- Πενταδακτύλου- Κορμακίτη και Λευκωσίας.

Θα ήθελα, έντιμοι κύριοι βουλευτές, να επεξηγήσω στη Βουλή τη σχέση του προγεφυρώματος Μανσούρας προς την περιοχή Λεύκας.

Το τουρκικό προγεφύρωμα είχε τη δυνατότητα να αποκόψει ολόκληρη την περιοχή και ενούμενο με την περιοχή Λιμνίτη μέχρι Λεύκας έθετε υπό τον έλεγχο των Τουρκοκυπρίων περιοχή **200** τετραγωνικών χιλιομέτρων.

Στην περιοχή αυτή θα μπορούσε ανενόχλητη η τουρκική Κυβέρνηση να αποβιβάσει σημαντικές δυνάμεις, οι οποίες θα διενεργούσαν επίθεση στην περιοχή Ξερού- Μόρφου κι από εκεί προς Κιόνελλι, για την επιβολή του σχεδίου διχοτόμησης.

Η περιοχή αυτή, εκτός από το προγεφύρωμα, αποτελούσε κέντρο βάσης και συγκέντρωσης δυνάμεων και πολεμικού υλικού, προς προώθηση, επάνδρωση κι ενίσχυση άλλων περιοχών, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται τόσο από την υπόθεση Μάρλεϋ, όσο κι από την ενέδρα, παρά το χωριό Λειβάδι, την **1η** Αυγούστου **1964**, οπότε δυο συλληφθέντες Τούρκοι ομολόγησαν ότι πήγαν στα Κόκκινα για να μεταφέρουν οπλισμό και άνδρες στην περιοχή Πόλης Χρυσοχούς.

Με την εκκαθάριση της περιοχής των τουρκικών οχυρών και του ελέγχου της περιοχής από τις δυνάμεις της Δημοκρατίας καταργήθηκε ένα από τα δυο προδιαγεγραμμένα τουρκικά καντόνια.

Ήδη το Υπουργείο Εσωτερικών εγκαθιστά αστυνομικό σταθμό στο χωριό Μανσούρα.

Περαιτέρω, οφείλω να τονίσω ότι καταλήφθηκε μεγάλος αριθμός οπλισμού, όπως επίσης και αποθήκες τροφίμων σε σπήλαια και υπόγειες σήραγγες της περιοχής.

Μέσα στις αποθήκες που καταλήφθηκαν βρέθηκαν

άφθονα πυρομαχικά κάθε είδους, περιλαμβανομένων όλμων **81** και **60** χιλιοστών, μπαζούκας **3,5** και **2,36**, βαρειά πολυβόλα, μπρεν και μεγάλος αριθμός αυτομάτων όπως επίσης και άφθονο υγειονομικό υλικό".